

СТАНОВИЩЕ

от д-р Пламен Георгиев Бочков, професор в Нов български университет

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен 'доктор'

в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, докторска програма „Социална антропология“

Автор: Анелия Илиева Авджиева

Тема: Мобилност, джендър и социални мрежи при ромите

Научен ръководител: доц. д-р Добринка Парушева - ПУ „Паисий Хилендарски“

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № Р33-..... от .....20....г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Мобилност, джендър и социални мрежи при ромите“ за придобиване на образователната и научна степен 'доктор' в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, докторска програма Социална антропология. Автор на дисертационния труд е Анелия Илиева Авджиева, докторантка в <редовна форма на обучение към катедра „Етнология“ с научен ръководител доц. д-р Добринка Парушева от ПУ „Паисий Хилендарски“. Представеният от Анелия Авджиева комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ и включва всички необходими документи, както следва:

- молба до Ректора на ПУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд;
- автобиография в европейски формат;
- нотариално заверено копие от диплома за висше образование (ОКС 'магистър')
- заповеди за записване в докторантура, прекъсване на обучението (поради майчинство) и за продължаване на обучението;
- заповед за провеждане на изпит от индивидуалния план и съответен протокол за издържан изпит по специалността с успех ..... (х.хх);
- протоколи от катедрени съвети, свързани с докладване на готовност за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд;
- дисертационен труд;
- автореферат;
- списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- копия на научните публикации;

- списък на забелязани цитирания;
- декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
- справка за спазване на специфичните изисквания на съответния факултет;

Докторантът е приложил 8 броя публикации, и повече от 20 участия в научни форуми.

2. Актуалност на тематиката

Трудовата мобилност на ромските жени и социалният пол са две от полетата, обект на множество международни изследвания в хуманитаристиката и социалните науки. Тези проучвания са силно повлияни от процесите на глобализация, представляващи интерес както за международната, така и за националната политика. В антропологията миграцията е обособена като отделно поле на изследване, а в последните 40 години с все по-голяма популярност са прочуванията, свързани със социалния пол на индивида. Придвижването на хора се наблюдава сред всички ромски общности. Проучванията, свързани със социалния пол, се концентрират предимно около достъпа до образование и увеличаване на женската власт в семейството и общността и изравняването ѝ с мъжката – условие за прекрочване на патриархалността в социалните взаимоотношения, в семейството и общността. Дисертацията засяга и проблеми на женската ромска интеграция, което представя една болезнено актуална тема на българското общество. Жени, мъже и деца са включени в различни практики за мобилност и социално взаимодействие, което може да се проследи в мрежите от социални контакти за обмен на различни видове капитал. Такова проучване, основано на качествени методи, липсва в България.

3. Познаване на проблема

Авторката познава проблематиката на трудовата мобилност на жените роми и има повече от 7 годишна теренна работа по подобни въпроси в ромски общности в Столипиново и други ромски махали на Пловдив. Това е познаване, така да се каже, на емпиричната основа на избраната проблематика. Що се отнася до информираността за изследванията и публикациите по темата, преценката ми е, че е демонстрирана отлична осведоменост и въпреки това, има възможност да се добавят главно нови български изследвания по темите за миграцията и социалните мрежи. Имам предвид поредица от публикации на колегите Анна Кръстева, Магдалена Елчинова, Венета Янкова и др.

4. Методика на изследването

Поради силно преплитащите се теми и изследователски полета по необходимост докторантката избира съвкупност от методи, ползвани с различна интензивност в група дисциплини като антропология, социология и етнология. Акцентът в теоретичните и методоложки подходи, както Анелия Авджиева определя посоката си на работа, е дълбокият поглед към индивида, към неговите културни и социални роли и динамиката в промяната на образите му. Методите на антропологията като наука за разбиране на Другия са основни за изследва-

нето. Именно чрез тях се описва и представя неговия микросвят в кълбото на човешките взаимодействия, разбирания и представи.

Използваните методи могат да се обобщят в няколко категории: плътно етнографско описание; изследване на случай; полуструктурирани интервюта; аудио- и видео-заснемане; картографиране на пространствата и ментално изображение на социалните мрежи и обмени на събеседниците; биографични и дълбочинни разговори-интервюта; пряко наблюдение; библиографско проучване.

Изследването на случай е един основните методи за провеждане на качествено изследване, който гарантира задълбочаване в терена, детайлност на събраната емпирична информация и възможно най-голямо доближаване до вътрешната гледна точка на общността.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд основно разисква трудовата мобилност на жени от различни ромски общности и пространства. Придвижването с цел работа е интензивно, повторяемо, често краткотрайно. Именно поради това то е проблематизирано като мобилност, а не като миграция. Проучването се фокусира върху социалните мрежи, с които пътуващите в чужбина ромски жени и техните семейства оперират за планирането и осъществяването на придвижванията. Авторката изрично уговаря, че изследването в никакъв случай не прави опит за обобщение, а предлага описание и анализ на продължително наблюдение на трудовите мобилности на жените и техните семейства в два семейно-родови случая – единият в махала от Столипиново, Пловдив, а другият в циганската махала в село Белозем. Изследваните общности и начинът им на живот е динамичен, постоянно променящ се и се определя от непосредството във възможностите за започване на работа, промяна на жилищните условия и местообитание, както и на динамики в самоопределянето и социалния статус в локалната общност. Ето защо към терена е подходено пространствено, а не на база на етничност, религия или друг маркер за идентификация.

Женските хабитуси, според Анелия Авджијева, могат да бъдат прочетени в оперирането с културните символи – чест, престиж, репутация, доверие, също и символен капитал, които пресичат мъжкото господство, често легитимирано през мрежовите връзки. Мобилните жени в изследваните случаи са принудени да управляват този символен капитал, който има ярък общностен оттенък. Той се отнася към контролиращите механизми за социо-културна легитимация на индивида, в случая жената, които биват непрекъснато проверявани в използваните мрежи. Това довежда или до одобрение на конкретна практика, или до общностно санкциониране. С тези изводи авторката показва задълбочено и евристично отношение към поставения в увода на дисертацията проблем и адекватна методология за решаването му, макар и на равнището на отделни случаи.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Анелия Авджиева участва в конкурса с 8 публикации, като три от тях са на английски език в престижни реферирани издания. Публикациите на български език са основно върху теми от дисертационния труд и по проблеми на теренната работа, което кореспондира с водещия принос на самата дисертация. Теренните изследвания са проведени лично от докторанта, самостоятелно са проведени предвидените според избраната методология социологически и антропологически проучвания.

7. Автореферат

Авторефератът отговаря на заявеното от докторанта и напълно съответства на изискванията на нормативната уредба на ПУ „Паисий Хилендарски“. В него са коректно отразени характеристиките на труда и приносните моменти в него.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Препоръчвам докторантката да формулира конкретно как могат да бъдат приложени резултатите от изследването в реална социална ситуация – например промяна на модела на икономически отношения, интеграционни процеси, социални програми, включване на местни медиатори и пр.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа **научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката** и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Философско-историческия факултет, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ. Дисертационният труд показва, че докторантката Анелия Авджиева **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност социална антропология като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’** на Анелия Авджиева в област на висше образование: Социални, стопански и правни науки, професионално направление Социология, антропология и науки за културата, докторска програма „Социална антропология“.

20.11. 2017 г.

Изготвил становището: проф. д-р Пламен Бочков